

Perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kansallisesti ja kansainvälisesti

Heli Hätönen
Neuvotteleva virkamies
Sosiaali- ja terveysministeriö

Pysyvä muutos

TYÖN JA TOIMEENTULON ARVOITUS

Työn maailma on tuntematon man aarellä: automatisaatio, robotisaatio, keinoäly ja digitaaliset alustat muokkaavat eri aloja teollisuudesta hoivaan ja tietotyöhön.

Todennäköisesti edemme yhtä vähän tulevaisuudesta kuin 1800-luvun ihminen.

1800-luvulla tulot hyittyivät 50-vuodeksi vaikka tuottavuus kasvoi.

On mahdollista että olemme samanlaisen sukupolvikokemuksen kynnyksellä.

Yhden ihmisen elämässä tämä olisi koko työelämän mittainen kokemus.

Vuonna 2040: Millainen olisi työpäiväsi maailmassa jossa koet eläväsi hyvää elämää?

On mahdollista, että:

Työ muuttuu mutta sitä on runsaasti ja palkkatyötä riittää kaikille.

TAI

Vain harvoilla on palkkatyötä ja vielä harvempi hyötty sen tuloksista.

Sikei nyt on tärkeää

- Helpottaa niiden huolia jotka ovat työn murroksen välitiloutajia.
- Nostaa tulevaisuuden vuorauudenjako ja toimeentulo aiheina poliittisen keskustelun ytimeen nyt.
- Huomata, että elämäntähtäminen oppiminen muuttuu hyveestä välttämättömyydeksi.
- Kysyä tavoittelemme kaivamme elätössä arvoa vai suurempaa tasa-arvoa? Teknologian kehitys mahdollistaa molemmat.
- Muistaa, että työ voi olla sekä tuttua että tuntematonta. Robotti sairaanhoitajan apuna on kuvitettavissa, mutta mitä tekee algoritmi?

10 aloitettavaa työelämätoimintatuloista
SEURAAVAERA.FI

SI

TALOUS TIENHAARASSA

Pitäkään hitaan kasvun jaksaa on alkanut hiihtäen taitua, mutta epävarmasti. Luonnonvarojen ylikulutukseen perustuva talouskasvu on maapallon kantokyvyn kanssa ristiriidassa.

Mitä lopulta tavoittelemmekin talouskasvua vai hyvinvointia?

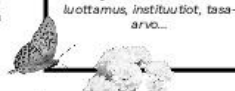
EDUSTUKSELLISEN DEMOKRATIAN PUHTI HUKASSA

Toimikaan demokratia aiapaa vahvistamista, uusia oimintatapoja ja parempaa osallisuuden toteutumista.

Kaikki vaikuttaa kaikkeen!

Demokratian tarkastelu on aina yhteiskunnan kokonaisuuden tarkastelu.

Hyvinvointi, talous, luottamus, instituutiot, tasa-arvo...

1800-luvulla lait säädettiin säätytalolla säätyjen kesken.

1900-luvulla teollisen vatiankumouksen synnyttämä puoluekanta ja eduskunnallinen demokratia väkivät.

Mikä on **2000-luvun** "säädty" tai "liikkeet" joka määrittävät poliittisen osallistumisen ja intressit?

Teknologian nopea kehitys sekä globalisaatio ovat suurimmat edustuksellisen demokratian toteutumiseen vaikuttavat muutokset.

On mahdollista, että: **Emme löydä tietä ulos hitaan kasvun ja vanhojen toimintatapojen ajasta. Näivotymme.**

TAI

Haemme kasvua hinnalla millä hyvänsä jonka seurauksena maapallo turmeltuu ja hyvinvoinnin edellytykset ennen pitkää kuivuvat.

TAI

Hyvinvointi on tärkein yhteiskuntapolitiikan tavoite. Luonto epyy ja hyvinvointi kasvaa, vaikka talous ei kasva.

Onnistumme irrottamaan talouskasvun päästöistä ja kasvattamaan hyvinvointia vielä talouskasvuakin nopeammin.

On mahdollista, että:

Edessämme on demokratian kehittämisen, avoimuuden ja osallisuuden kultakausi.

TAI

Valta keskittyy harvempiin käsiin, osallisuus ja levottomuus yttyy.

Siksi nyt on tärkeää

- Huomiota, että demokratian suuria haasteita kaikilla ovat enarvoistuminen ja luottamuksen puute. Mikä on Suomen tulevaisuus: yhteinen vai jakolinjojen Suomi?
- Vaatia sekä globaalia päätöksentekoa että vahvaa lähidemokratiaa.
- Haastaa päätöksentekot ja tiedon tuottajat pois poteroista yhteisen ongelman ratkaisijoiksi.
- Ottaa teknologia toden teolla haltuun? Teknologian hyödyntäminen ja sen kritiikkiin tarkastelu kulkevat käsi kädessä.

12 aloitettavaa demokratian vahvistamiseksi
SEURAAVAERA.FI

SITRA

Sikei nyt on tärkeää

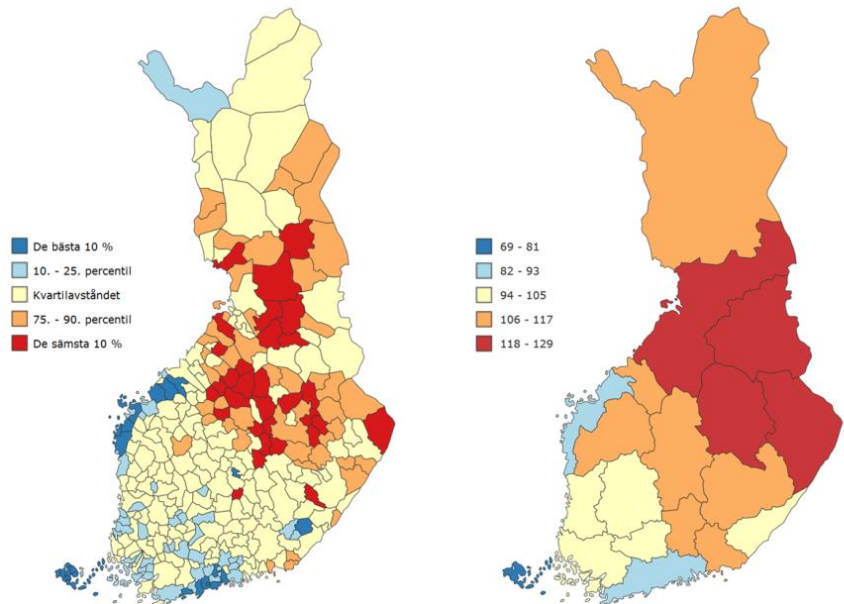
- Osata tarkastella edistystä yhdistelmästä monipuolisesti tietoa taloudesta, hyvinvoinnista ja maapallon tilasta. Yksinkertainen mittarointi riittää.
- Päätää kiertotaloudesta sanasta tekoihin.
- Ymmärtää että talous kasvaa kulomien voimassaolevan luottamus- ja arvostusjärjestelmän tilaa.
- Muistaa että maailman muuttuessa myös arvostuksemme muuttuvat. Talous kylä seura perässä.

Huikkeen mahtava paketti tulossa 7.6.
SEURAAVAERA.FI

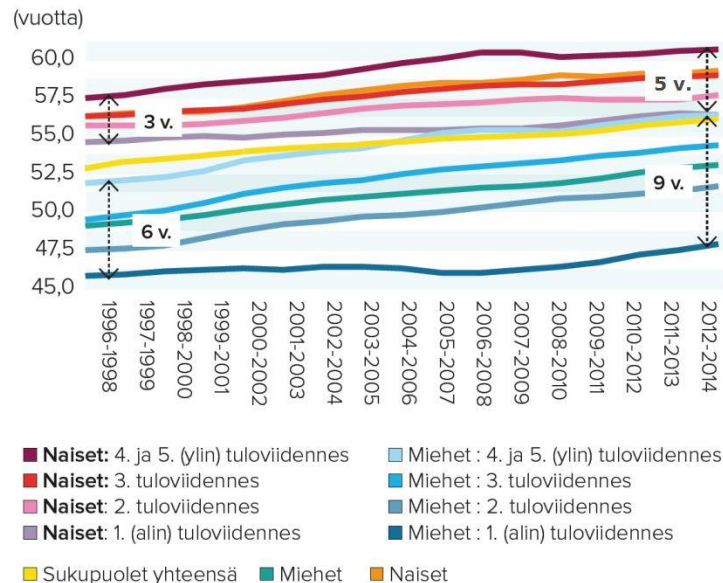
SITRA ni Sukunimi

Terveyserot alueiden ja väestöryhmien välillä ovat edelleen olemassa

(THL 2017)

25-vuotiaan elinajanodotteen kehitys 1996–2014 tulojen mukaan miehillä ja naisilla

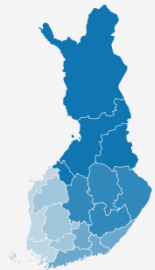

(Koskinen S ym. 2016)

SOTE-UUDISTUKSEN KULMAKIVET

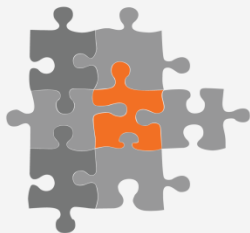
STM 05/05/2017

1 VASTUU MAA- KUNNALLA

Kotimaakuntasi vastaa jatkossa siitä, että saat tarvitsemasi sosiaali- ja terveys palvelut.

2 PALVELUT SOVITETAAN YHTEEN

Palvelut sovitetään tarpeidesi mukaisiksi kokonaisuuksiksi.

Saat hoitoa ja palvelua oikeaan aikaan.

3 VALINNAN- VAPAAUS LISÄÄNTYY

Saat valita itse, mistä hankit palvelusi.

Vaikutusmahdollisuutesi lisääntyvät. Voit valita julkisesti tai yksityisesti omistetun palvelun.

4 SÄHKÖISIÄ PALVELUJA – TIETO KULKEE

Saat verkosta kattavasti tietoa sekä erilaisia palveluja (esim. etälääkäri).

Tietosi siirtyvät sujuvasti eri palveluntuottajien välillä.

5 KUSTANNUS- TEN KASVUA HILLITÄÄN

Kun verovarot käytetään tehokkaammin, kustannusten kasvua voidaan hillitä.

SOTE- JA MAAKUNTAUUDISTUKSEN AIKATAULU

STM 08 / 05 / 2017

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Nykyinen lainsäädäntö

- Perustuslaki 19 §
 - Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä
- Kuntalaki
 - Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla (1 §)
 - Kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen (37 §)
 - kiinteä osa kuntastrategiaa sekä talouden ja toiminnan suunnittelua
- Terveydenhuoltolaki (2010)
 - kunnan ja yhteistoiminta-alueen tehtävät 11 § ja 12 §
 - sairaanhoitopiirien tehtävät 36 §
- Sosiaalihuoltolaki (2014) 2. luku
- Erityislainsäädännössä
 - eri väestö- ja asiakasryhmien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä säädetään yksityiskohtaisemmin

KUNNAT EDISTÄVÄT HYVINVOINTIA JA TERVEYTTÄ

STM 31 / 08 / 2017

Mahdollisuus osallistua itseään ja omaa yhteisöään koskevaan päätöksentekoon

Elinkeinotoimi,
yritykset

Järjestöt

Kaavoitus

Varhaiskasvatus
ja koulutus

Liikenne,
asuminen,
ympäristö

Liikunta,
vapaa-aika,
nuorisotoimi

Kulttuuri

Ravitsemus

?

Osallisuus mielekkäässä ja omia yhteisöjä palvelevassa tekemisessä

Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät ja rakenteet (järjestämislaki 7 §)

- **Seuraa** asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin
- **Raportoi** kuntalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain
- **Valmistelee** valtuustolle **hyvinvointikertomuksen** kerran valtuustokaudessa
- **Asettaa tavoitteet ja toimenpiteet** hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuen
- **Toteuttaa** päätösten vaikutusten **ennakkoarviointia**
- **Nimeää vastuutahot** hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen
- Tekee **yhteistyötä** maakunnan ja muiden kunnassa toimivien tahojen kanssa (ml. järjestöt)

HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN ON YHTEINEN TEHTÄVÄ

STM 31 / 00 / 2017

Maakuntien tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä - Maakuntalaki

Maakuntastrategia (35 §)

- Asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen huomioon ottaminen maakunnan strategiassa

6 § Maakunnan tehtävät

1) sosiaali- ja terveydenhuolto;

- Ehkäisevät sosiaali- ja terveyspalvelut

2) hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille;

- Kuntien hyvinvointikertomustyön ja ennakkoarvioinnin tuki
- Hyvinvointi- ja terveystiedon tuottaminen kunnille sekä tuki niiden tulkitsemiseen
- Alueellinen koulutus, kehittämis- ja tutkimushankkeiden koordinaatio sekä valtakunnallisten ohjelmien toimeenpano

Maakuntien tehtävät hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä - Järjestämislaki

- **8 § Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen maakunnassa**
 - Päätösten vaikutusten ennakoarviointi eri väestöryhmien hyvinvointiin ja terveyteen
 - Tavoitteiden sekä toimenpiteiden ja vastuutahojen määrittely
 - Alueellisen hyvinvointikertomuksen valmistelu yhteistyössä alueen kuntien kanssa
 - Yhteistyö ja alueen kuntien asiantuntijatuki
- **Ehkäisevät sosiaali- ja terveyspalvelut**
 - Terveydenhuoltolain 2. luvun mukaiset ehkäisevät palvelut, mm. neuvolat, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, terveystarkastukset ja -neuvonta
 - Ikääntyvien toimintakyvyn edistäminen ja tapaturmien ehkäisy
 - Sosiaalihuoltolain mukainen ehkäisevä ja edistävä toiminta
- **Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen korjaavissa sote-palveluissa**
 - Osana laadukasta hoitoa, esim. terveyttä edistävän liikunnan palveluketju, savuton leikkaus, lasten tukeminen aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa, jne.
 - Sosiaalihuolto edistää yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen hyvinvointia, sosiaalista turvallisuutta ja osallisuutta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaus ja kannusteet

- Valtion ja maakuntien neuvottelut sekä järjestämistä koskevat yhteistyösopimukset, perustana mm. valtakunnalliset tavoitteet
- Maakuntien ja palveluntuottajien julkinen vertailutieto
 - mm. palveluiden kustannukset, toiminta, tuotokset ja laatu
- Maakuntien ja kuntien valtionosuuteen liitettävä osuus (ns. HYTE-kerroin)
- Maakunnan strategia, palvelustrategia sekä palvelulupaus
- Maakuntien ja palveluntuottajien väliset sopimukset
- Palveluntuottajille maksettuihin korvauksiin liitettävät kannusteet?
 - esimerkiksi HYTE-kertoimen pohjalta määritellyt maksuperusteet

Maakuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kerroin - Maakuntien rahoituslaki 12 §

- Kannustaa ja tukee **maakuntia**
 - kansansairauksien ehkäisyyn
 - ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämiseen ja tapaturmien vähentämiseen
 - syrjäytymisen ehkäisyyn, sosiaalisen hyvinvoinnin ja työllistymisen edistämiseen
- Sovelletaan ensi kerran vuonna 2022
- Maakuntien valtion rahoituksesta noin 1% (n. 170 milj.€)
 - Määräytyy maakunnan toiminnan ja toiminnan tulosten perustella
- Indikaattorit
 - Toimintaa kuvaavat indikaattorit kuvaavat maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimia
 - Tulosindikaattorit mittaavat maakunnan väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan muutosta

Kuntien Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa

- Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 14 §

- Tarkoituksena korvata **kunnalle** asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien kustannuksia sekä kannustaa niihin
- Kerroin perustuu
 - peruskoulutukseen,
 - liikuntaan ja
 - kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamiseen
- Kunta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa
 - Kunnan toimintaa kuvaavat toiminnalliset indikaattorit (29 kpl)
 - Toiminnan tulosta ja aikaansaattua muutosta osoittavat tulosindikaattorit (8 kpl)
- Lisäosan suuruus noin 57 milj.€

Esimerkkinä Perhekeskus: Apua ja kohtaamista perheiden lähelle kaikkien toimijoiden yhteistyöllä

Miksi perhekeskus – Perhekeskustoimintamallia rakennetaan lapsille ja perheille*)

Tavoitteita

Lasten ja perheiden

- eriarvoisuus vähentynyt, erilaisuus ja monimuotoisuus huomioon
- voimavarat, autetuksi tulemisen sekä osallisuuden ja kohdatuksi tulemisen kokemukset vahvistuneet

-> tarpeisiin vastaaminen paranee

-> avun ja tuen saanti varhentuu

Hyötyjä lapsille ja perheille

- Antaa arjen tukea, monipuolisemman palvelutarjonnan ja uusia toimintamahdollisuuksia
- Tarpeiden mukaisen avun saanti nopeutuu ja aikaistuu, on paremmin koordinoitua ja kohdennettua
- Palvelujen saavutettavuus paranee, kun perhe ohjautuu viiveettä oikealle työntekijälle
- Useita palveluja samanaikaisesti tarvitseva tulee paremmin autetuksi, kun huolehdittu koordinoinnista ja vastuista
- Verkoston avulla monipuolisempia palveluja sekä vapaaehtoisten ja vertaisten tukea ja tukea vanhemmuuteen

*) Palvelujen ulkopuolella olevien nuorten apu ja tuki sekä tukea kouluikäisille ja heidän vanhemmilleen mm. kasvatusta- ja perheneuvontaa ja vanhemmuuden tuki

Perhekeskustoimintamallilla tarkoitetaan

- lähipalvelujen kokonaisuutta, joka sisältää lapsille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen tuen ja hoidon palvelut.
- uutta tapaa verkostoida nykyisin hajanaiset lasten ja perheiden palvelut ja sovittaa ne yhteen synergiaetuja tuottavasti ja lapsi- ja perhelähtöisesti siten, että jokainen lapsi ja perhe saisi tarvitsemansa tuen ja avun.
- rakennetta maakuntien sote-palveluiden ja kuntien järjestämien palveluiden sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminnan yhteensovittamiseksi sote-uudistuksessa.

Maakunnallisen perhekeskuksen palveluverkosto

Erityispalvelujen tuki, konsultaatiot
ja jalkautuvat palvelut

Maakunta

Lapsiperheiden
sosiaalipalvelut

mm. kotipalvelu, perhetyö,
kasvatus- ja perheneuvonta
lapsiperheiden sosiaalityö,
perheoikeudelliset
palvelut

Lapsiperheiden
terveyspalvelut

mm. äitiys- ja lastenneuvolat,
lääkäri- ja psykologipalvelut,
fysio-, puhe- ja toimintaterapia

Kohtaamispaikat

Kunnat

Järjestöjen ja
seurakuntien
toiminta ja palvelut

Varhaiskasvatus, koulu
ja muu kuntien
terveyttä ja hyvinvointia
edistävää toiminta

Sähköiset palvelut

Yhteenveto

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen säilyy kuntien tehtävänä
- Yhteistyö kuntien, maakuntien ja järjestöjen välillä avainasemassa
- Rakenteet ja yhdessä sovitut prosessit mahdollistavat tavoitteellisen ja vaikuttavan toiminnan

Lisätietoa

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimeenpano maakunnissa (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3195906/Hyvinvoinnin+ja+terveydenedist%C3%A4misen+toimeenpano+maakunnissa+23.5.2017.pdf/3d21c7fb-763a-4a4c-b4b2-ffadbfa6035a>
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ohjaus ja kannusteet (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/3118184/Hyvinvoinnin+ja+terveyden+edist%C3%A4minen+2016+08+30.pdf/5757363a-ea04-469c-aaee-555f0c410fa9>
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sote-uudistuksessa (Alueuudistus.fi): <http://alueuudistus.fi/soteuudistus/hyvinvoinnin-edistaminen>
- Alueellinen hyvinvointikertomus (THL): <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/johtaminen/tyokaluja/hyvinvointikertomus/alueellinen-hyvinvointikertomus>
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa on poliittinen valinta (THL): <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015111217152>
- Kuntien hyvinvointikertomus (THL): <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016083023290>

Kiitos!